

PRZEGLĄD LEKARSKI

Redakcja: Kraków 9 (Łobzów)
Telefon 3105.

Administracja: ul. Dunajewskiego 2
Telefon 362.

Konto poczt. Kasy Oszczędz. 813.476.

Rękopisy zwraca się tylko w razie wyraźnego zastrzeżenia. Na rękopisie, czytelnie, po jednej stronie pisany, należy z góry podać żadaną liczbę adbitków, których koszt oraz kosztą kłisz ponosi w całości autor.

ORGAN URZĘDOWY TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO KRAKOWSKIEGO I TOW. LEK. GALIC., ORGAN ZWIĄZKU POLSKIEGO LEKARZY I PRZYRODNIKÓW W PETERSBURGU, TOWARZYSTWA LEKARZY POLSKICH W KIJOWIE, CHICAGO, DETROIT

ORGAN URZĘDOWY TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO KRAKOWSKIEGO I TOW. LEK. GALIC., ORGAN ZWIĄZKU POLSKIEGO LEKARZY I PRZYRODNIKÓW W PETERSBURGU, TOWARZYSTWA LEKARZY POLSKICH W KIJOWIE, CHICAGO, DETROIT
CZASOWO ORGAN OBU IZB LEKARSKICH GALICYJSKICH
WYDAWANY CZASOWO TAKŻE W ZASTĘPSTWIE
LWOWSKIEGO TYGODNIKA LEKARSKIEGO
ORGANU TOW. LEKARZY GALICYJSKICH I TOW. LEKARSKIEGO LWOWSKIEGO
CZASOPISMO LEKARSKIE
ORGAN TOWARZ. LEKARSKICH PROWINCYONALNYCH KRÓLESTWA POLSKIEGO.
WYCHODZI CO SOBOTA.

Przedpłatę przyjmują w Krakowie Administracja i księgarnia S. A. Krzyżanowskiego, w Warszawie księgarnie Gebethnera i Wolfa, Wendego i Sp., nadto urzędy pocztowe austriackie i niemieckie.

ogłoszenia przyjmuje Administracja. Cena ogłoszeń: 50 halery za wiersz petiłowiy lub jego miejsce.

Przedpłata wynosi: rocznie K 86— kwartalnie K 9—.

Jeden numer osobno kosztuje 80 hal.

Redaktor główny: Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.

Komisy redakcyjna Przewodniczący: Redaktor główny. Członkowie: Dr W. Damski, prezes Tow. lek. krak.; dr A. Akerman skarbnik Tow. lek., dr B. Wojciechowski, podskarbi komisji; dr Blassberg, prof. dr Browicz, prof. dr Krzyształowicz, prof. dr K. W. Majewski, prof. dr Rutkowski.

Przewodniczący Podkomisji redakcyjnej w Łodzi Dr S. Sterling (Plotkowska 111).

DOM ZDROWIA

Konc. przez Wys. c. k. Namiestnictwo
Zakład leczniczy prywatny
w Krakowie
ul. Siemiradzkiego 1. — Tel. 67.

W r. 1906 rozszerzony i zasadniczo przekształcony, uległ w r. 1911 dalszemu znacznemu powiększeniu i udoskonaleniu.
Przyjmuje przypadki chirurgiczne, położnicze, ginekologiczne i inne, z wyłączeniem chorób zakaźnych i ciężkich nerwic 281
Leczenie sztuoznem słońcem górskiem.
Prospekty na życzenie

NATURALNA SÓL SZPRUDLA
jest jedynie
prawdziwą solą **KARLSBADU**
Zastrzega się przed falsyfikatami

otwarto w Lecznicy Związkowej
w Krakowie, ul. Garncarska 11.

191
EMANATORYUM RADOWE

136

Zjednoczone firmy DROBNER-KRAKÓW

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Dział medyczny: Plac Szczepański 1. 3. — Telefon 415. — Adres telegr.: Drobneruniwers

poleca

Instrumenty chirurgiczne.

Meble operacyjne.

Kompletne urządzenia lekarskie.

(Nowo urządzona wystawa medyczna na I p.)

Kosztorysy na żądanie.

Kosztorysy na żądanie.

**PIERWSZA POLSKA
PRACOWNIA CHIRURGICZNYCH INSTRUMENTÓW
„AESCULAPIA“**

(WŁAŚC. STANISŁAW BARAN)

KRAKÓW, FLORYAŃSKA 43.

wykonywa wszelkie naprawy narzędzi chirurgicznych i aparatów medycznych. — Posiada motor elektryczny, własną niklarnię. — Zatrudnia specjalistów.

Specjalność:

127

!!Ostrzenie i niklowanie ostrych narzędzi!!

Fabryka przetworów leczniczych Eugeniusza Matuli

w Radomyślu Wielkim poleca własne przetwory:

Kamphenol Prof. Dra Chlumsky'ego. Znakomity an-tyseptyk przy rózny, ropowicach, ropniakach, czyrakach, przetokach gruźliczych i t. p. Cena flaszki Kor. 5.—

Pilulae medic. Matula. Pilulae natr. arsenic. comp. Każda pigułka zawiera: Natr. arsenic. 0.0005 Ferr. protokol. 0.05. Chinin. hydr.-Calc. glycerin. phosphor. Extr. Colae spis. aa 0.08. Extr. nucis vom 0.005. Pulvis rhei q. s. Pigułki te są otoczone cukrem. Cena za flakon o 100 pig. Kor. 6.—. Wydaje się jedynie na przepis lekarski.

Ferrophosphat (Syr. ferr. mangan. hypophosphor. comp.)
w działalności identyczny z syr. Fellowa, Dra Eggera itp.

Nieoceniony lek krzepiący w przypadkach niedokrewności, w cierpieniach narządu nerwowego, krzywicy, neurastenii, itp. Zawiera: Żelazo, mangan, wapień, potas, chininę, fosfor, strychninę, kwas i sole podfosforowe rozpuszczone w syropie. Skład chemiczny podany na każdej flaszce. Ferrophosphat MATULI wydaje się jedynie w aptekach na przepis lekarski. Cena za flakon Kor 3.—. Sposób użycia: 2—3 razy dziennie łyżeczkę od kawy w 1/4 szklanki wody. Do nabycia we wszystkich aptekach.

Sapomenthol. (Maść Sapomentholowa).

207

Zawiera ciała lotne jak: Olejki eteryczne, kamforę, amoniak, alkohol, mentol itp., które przetwarzane na gorąco w maszynach parowych z mydłem, dają jednolitą masę, łatwo, dokładnie wcieralną. W użyciu przyjemny, o miłej woni **Działa znakomicie w bólach gośćcowych różnych postaci**, osobliwie w gośćcu mięśniowym, postrzale, rwie kulszowej, nerwobólach itp. W działaniu szybki i często pewny nawet w wypadkach, gdy inne leki skutku nie wywierały. Skuteczność Sapomentholu stwierdzają liczne poświadczenia lekarskie, jakoteż badania, wykonane na klinice wiedeńskiej na oddziale III. Sposób użycia: Odpowiednie części ciała naciera się silnie, poczem owija wata lub flanelą. Do nabycia we wszystkich aptekach, po cenie za mały słoik Kor. 2.40, za duży Kor. 9.—. Tylko w oryginalnych słoikach. Dozwolony w cesarstwie rosyjskiem przez zatwierdzenie Rady Lekarskiej i Ministerium spraw wewnętrznych w Petersburgu.

Powyższe przetwory są do nabycia we wszystkich aptekach. — Główny skład w aptecce WP. Konstantego Wiszniewskiego w Krakowie.

Uprasza się celem otrzymania wyrobu właściwego, przepisując, używać zawsze formułki: **original. Matula.** Nazwy, marka, ochronna i opakowanie prawnie zastrzeżone. Broszury i próbki dla Panów Lekarzy darmo i oplatnie przesyła Laboratorium i Fabryka przetworów farmaceutycznych **EUGENIUSZA MATULI** w Radomyślu Wielkim.

ZAKŁAD WODOLECZNICZY I SANATORYUM Dra KUPCZYKA
specjalisty chorób nerwowych
Kraków, Szujskiego 1. 9—11. Tel. 1295.

Wskazania: Choroby nerwowe, żołądka i jelit, niedokrwistość, skaza moczaniowa, cukrzyca, otyłość, ogólne osłabienie, choroby serca i naczyń krwionośnych.

152

PRZEGLĄD LEKARSKI

ORGAN TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO KRAKOWSKIEGO, TOWARZYSTWA LEKARZY GALICYJSKICH, ZWIĄZKU POLSKIEGO LEKARZY I PRZYRODNIKÓW W PETERSBURGU, TOWARZYSTW LEK. POLSK. W KIJOWIE, CHICAGO I DETROIT, CZASOWO ORGAN OBU IZB LEKARSKICH GALICYJSKICH, WYDAWANY CZASOWO TAKŻE W ZASTĘPSTWIE »LWOWSKIEGO TYGODNIKA LEKARSKIEGO« ORGANU TOWARZYSTWA LEKARZY GALICYJSKICH I TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO LWOWSKIEGO, ORAZ »CZASOPISMO LEKARSKIE« ORGAN TOWARZYSTW LEKARSKICH PROWINCYONALNYCH KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Redaktor główny: Prof. Dr Stanisław Clechanowski.

PROFESOR BARANOWSKI

Być żywą i do końca nieosłabłą spójnią dwu epok, strażnikiem być świętych ogni i własnym je tchem podtrzymać w dusznej kaźni, dopóki się drzwi jej nie rozwarły, nie zwątpić, gdy zgasły wszelkie nadziei promienie i — doczekać zorzy wolności, jest to odebrać największą nagrodę za swe czyny, jaka może być na ziemi udziałem śmiertelnych.

Z tą nagrodą schodzi ze świata wielki lekarz, wielki nauczyciel, wielki obywatel, Ignacy Baranowski. I na tę nagrodę zasłużył.

Bo szczerą prawdą są piękne i gorące słowa, któremi na wieść o śmierci pamięć Jego uczczono*): »Schodzi z Nim do grobu półwiekowa przeszłość społeczeństwa polskiego w Królestwie. Nie był zwykłą jednostką, nie był nawet tylko znakomitym lekarzem, uczonym i profesorem — był wielkim i gorącym Polakiem, który wszystkie bóle narodu brał w swą pierś magnetycznie przez lat pięćdziesiąt, wszystkich prac narodowych był uczestnikiem i podporą, wszelkim prześladowaniom odważnie stawiał czoło, a radości zabrał w życiu tylko o tyle, o ile jej i naród zaznał w tych najcięższych dla niego latach. Z Jego śmiercią przestało bić przedewszystkiem wielkie serce«.

Wielostronne i ogromne zasługi Profesora Baranowskiego miało społeczeństwo w pamięci, bo miało je ciągle przed oczyma, gdyż mimo bardzo sędziwego wieku, — umierając miał lat 85 — zachował Baranowski fenomenalną krzepkość i jasność umysłu i do ostatka żywo zajmując się sprawą publiczną, służył jej, jak tylko mógł. Toteż pięćdziesięciolecie profesury Baranowskiego w r. 1912, zbiegające się z pięćdziesiątą rocznicą otwarcia Szkoły Głównej, złączyło wszystkie koła społeczne w hołdzie dla Jubilata.

Wraz z całą Polską uchylamy czoła przed pamięcią wielkiego Polaka.

Ignacy Baranowski urodził się w Lublinie w r. 1833, studia lekarskie rozpoczął w Warszawie, a wskutek rozkazu carskiego musiał prowadzić je dalej w Dorpacie i tam też je ukończył w r. 1858. W tymże roku został ordynatorem szpitala św. Ducha w Warszawie. W r. 1859 wyjeżdżał na studia zagranicę. W r. 1862 został lekarzem szpitala Dzieciątka Jezus i profesorem-adjunktem kliniki terapeutycznej Szkoły Głównej. Po zamknięciu Szkoły Głównej wykładał w Uniwersytecie terapię ogólną i dyagnostykę lekarską. Drukiem ogłosił tylko niewiele prac z zakresu medycyny wewnętrznej i kilka rozpraw społeczno-higienicznych, natomiast, podobnie jak Chałubiński, działał przedewszystkiem na polu dydaktycznym, przyczem odznaczał go znakomity wykład, olbrzymia erudycja i ciągły postęp za zdobyciami nauki. Tę działalność dydaktyczną prowadził dalej wszelkimi sposobami, jakimi mógł rozporządzać, także i po wybalotowaniu przez profesorów-Rosyan z Wydziału i opuszczeniu katedry uniwersyteckiej.

W r. 1863 brał Profesor Baranowski w wypadkach politycznych znaczny udział, który wyświetlił pozostawione w rękopisie Jego pamiętniki; należał do tego obozu politycznego, co i Chałubiński. I wtedy i później, mając jako lekarz dostęp do ówczesnych wielkorządców moskiewskich, używał wszelkich wpływów dla dobra społeczeństwa, zawsze jak najszlachetniej. Znaczne swe dochody obracał prawie wyłącznie na cele narodowe, przedewszystkiem na oświatę i popieranie wiedzy. Łożył na wydawnictwa naukowe, jak »Ateneum«, i liczne popularne. Założył Towarzystwo naukowe warszawskie i hojnie je popierał. Ofiarował niedawno wielkie kwoty na armię polską i na inwalidów. Położył wielkie zasługi w sprawie walki z gruźlicą, nie szczędząc i tu ofiar. Sam żył bardzo skromnie, a niezmiernie pracowicie.

Wszystkie polskie korporacje naukowo-lekarskie ofiarowały Mu w hołdzie najwyższe odznaczenia, Wszechnice zaliczyły Go w poczet swych doktorów honorowych.

Zmarł d. 25. lutego 1919.

C.

*) Bezimienny biograf w »Czasie« Nr 57. z 27. II. b. r.

Stan społeczny chorób zakaźnych ostrych i metody ich zwalczania w Galicyi

napisał

Dr Adolf Kuhn,

krajowy inspektor sanitarny we Lwowie.

(Referat przygotowany na Zjazd w sprawie wyludnienia Polski, który się odbył 1. i 2. listopada 1918 w Warszawie¹⁾.)

A. Zadaniem mojem byłoby w pierwszym rządzie przedstawić stan chorób zakaźnych ostrych w Galicyi w latach wojennych i zbadać, czy i o ile one przyczyniły się w tym czasie do wyludnienia kraju. Należałoby w tym celu obliczyć odsetek śmiertelności i chorób zakaźnych ostrych w latach przedwojennych w stosunku do zaludnienia i takisam odsetek z lat wojennych; z porównania obu odsetków łatwo byłoby wysnuć odpowiedź na to pytanie. Ten ścisły sposób postępowania jest jednak niemożliwy, bo z lat wojennych nie mamy dotychczas ani ścisłej liczby zmarłych, ani ścisłej cyfry zaludnienia. To też stan rzeczy będą musiałby ilustrować cyfry bezwzględne zmarłych z chorób zakaźnych na podstawie dość niepewnych podań zwierzchności gminnych i niewyczerpujących wykazów lekarskich. Liczby te, przybliżone i podobno za małe, zestawione z liczbami z lat poprzednich, mogą jednakże dać pewną orientację co do roli, jaką odgrywały w ruchu ludności w latach wojny choroby zakaźne ostre. Zauważyć należy, że walor tych cyfr jest większy, aniżeli był walor tych samych cyfr w latach przedwojennych, ponieważ odnoszą się do ludności niewątpliwie zmniejszonej. Dla uniknięcia nieporozumień podnoszę, że liczby, które przytoczę, nie obejmują wojskowych, jeńców wojennych, uchodźców i wysiedleńców i że odnoszą się do części kraju, w danej chwili wolnej od okupacji nieprzyjaciela.

Zaczynam od cholery azyatyckiej. Choroba ta nawiedziła Galicyę w latach 1872 i 1873 w sposób nader gwałtowny; niestety liczb zmarłych w tych latach nie posiadam. Następnie pojawiła się w latach 1892—1896 i w tem pięcioleciu była przyczyną śmierci 9876 osób. Potem tylko w nielicznych przypadkach pojawiła się w latach 1905 i 1913.

W ostatnich trzech miesiącach r. 1914 wedle statystyki z 28 (na 84) powiatów kraju zachorowało na cholere 1433, a zmarło 630 osób. W r. 1915 w 72 powiatach zapadło 28.597 osób, a zmarło 17.619. W r. 1916 zachorowało 27, a zmarło 16 osób. W r. 1917 cholera azyatycka nie pojawiła się w Galicyi. Wreszcie w r. 1918 w drugiej połowie sierpnia zaszło u ludności cywilnej 5 zachorowań (tego 3 zakończone śmiercią), a w październiku 1 przypadek śmierci.

Ospa jest tą chorobą zakaźną ostrą, która obok cholery największe straty nam przyniosła: w r. 1915 zmarło 5319 osób, w r. 1916 3611 osób, w r. 1917 3 osoby, a w r. 1918 do 28. XI. 462 osób. Bardzo znamieny jest spadek liczby zmarłych po dokonaniu szczepienia masowego, a następnie znowu wzrost wśród ludności, która powróciła w r. 1918 ze Wschodu, względnie nie była objęta powyższem szczepieniem. W ciągu lat 1895—1909 liczba zmarłych była największa w roku 1895 (1022), najmniejsza w r. 1909 (1).

Przebieg czerwonki w Galicyi jest bardzo interesujący. W czasie od r. 1875 do r. 1886 utrzymywała się liczba zmarłych na dość wysokim poziomie; szczyt osiągnęła w r. 1892, w którym zmarło 14.587 osób. Potem nastąpił dość nagły spadek (w r. 1893 5343), a szczególnie od r. 1896 liczba zmarłych spadała coraz niżej, tak, że n. p. w r. 1908 zmarło tylko 372 osób. W następujących potem latach cyfra ta miała skłonność do wzrostu, ale nie doszła nigdy wysoko. Podobnie, jak przyczyn poprzedniego spadku, tak i przyczyn następnego wzmożenia się czerwonki w kraju nie znamy. Podnieść należy, że w ósmym i dziewiątym dziesięcioleciu czerwonka występowała głównie w Galicyi wschodniej, ostatnie wzmożenie zaś dotyczyło Galicyi zachodniej.

W ostatnich trzech miesiącach r. 1914 wykazano w części kraju 63 przypadków śmierci, w r. 1915 1469, w r. 1916 367, w r. 1917 3855, w r. 1918 do 28. IX. 654. Liczba zmarłych z czerwonki w latach wojny nie była wprawdzie wielka, w każdym jednak razie w porównaniu z latami przedwojennymi znacznie wzrosła.

¹⁾ Referatu tego nie można było wygłosić na Zjeździe, ponieważ w czasie Zjazdu zaszły trudności połączenia między Lwowem a Warszawą.

Liczba zmarłych z duru plamistego wzrosła dość znacznie: w r. 1915 1335, gdy w latach 1895 do 1909 wahała się między 172 (1907), a 1088 (1895). Ale już w r. 1916 stwierdzamy spadek: 883, a jeszcze większy w r. 1917: 267. W r. 1918 znowu zwiększyła się liczba zmarłych (do 28. IX. 707) wraz z falą napływających ze wschodu mas ludności (uchodźcy, jeńcy, zakładnicy wojenni).

Liczba zmarłych z duru brzuszkiego w latach 1895 do 1909 wahała się rocznie między 1887 a 4654. W latach wojennych wykazano zmarłych: w ostatnich trzech miesiącach 1914, w r. 1915 1671, w r. 1916 598, w r. 1917 534, w r. 1918 do 28. IX. 416. Są to cyfry niespodziewanie małe.

Zmarłych z innych chorób zakaźnych ostrych, jak płonica i błonica, wykazano w latach wojennych bardzo mało, co (przynajmniej w części) należy przypisać temu, że te choroby stosunkowo rzadko były leczone względnie rozpoznawane przez lekarzy i rzadko również były przedmiotem dochodzeń urzędowo-lekarskich; — brak lekarzy był tu przyczyną niedostatecznej ewidencji chorych i zmarłych.

Należy tu wreszcie wymienić grype hiszpańską, która w ostatnich miesiącach nawiedziła pandemicznie całą Europę, a od połowy września także w Galicyi porywa liczne ofiary.

Na podstawie powyższych wywodów stwierdzam, że w latach wojennych zwiększyła się w porównaniu z okresem przed r. 1914 liczba zmarłych z cholery, ospy, czerwonki i duru plamistego, a nadto przybyła wydatna rubryka zmarłych z grypy hiszpańskiej. Jeżeli uwzględnimy, że podobnie, jak liczba zmarłych z powyższych chorób także liczba osób, które z tych chorób wyzdrowiały, w latach wojennych była większa, aniżeli przed wojną i że z pośród wyzdrowiałych zawsze pewien procent osób nie odzyskał pełnego zdrowia, to tem dobitniej zarysują się szkody, które poniosło nasze społeczeństwo przez choroby zakaźne ostre w latach wojny.

To, że choroby zakaźne ostre mimo tak długiego trwania wojny i mimo desperackich wprost stosunków mieszkaniowych w niektórych okolicach kraju i takichże stosunków żywnościowych w niektórych sferach ludności ani w przybliżeniu nie osiągnęły w czasie toczącej się wojny tak wysokich cyfr, jak w czasie poprzednich wojen (n. p. prusko-francuskiej w r. 1870 i rosyjsko-japońskiej w latach 1904 i 1905), zawdzięczamy najnowszej metodzie walki przeciw chorobom zakaźnym, bardzo celowej, a podyktowanej zdobyczami naukowymi ostatniej doby.

B. Przechodząc do drugiej części mojego referatu, t. j. do przedstawienia metod zwalczania chorób zakaźnych ostrych w Galicyi, muszę przedewszystkiem omówić podstawy ustawowe tej działalności. Wchodzą tu w rachubę państwowe ustawy austriackie, po części także ustawy krajowe.

I. Ustawa austriacka z r. 1870 o organizacji publicznej służby zdrowia, obowiązująca dotąd w Galicyi, postanawia, że do administracji państwa należy przestrzeganie ustaw o chorobach zaraźliwych, endemiach i epidemiach, tudzież kierownictwo szczepieniem ospy. Podnosi nadto ta ustawa, że na mocy ustaw gminnych do samoistnego zakresu działania gmin należy policja zdrowia, a między innymi przestrzeganie policji sanitarnej co do mieszkań, wychodków, wód płynących i stojących, co do wody do picia i do użytku, również piecza o łatwość znalezienia pomocy w chorobie. W poręczonym zakresie działania należy do gminy »wykonywanie środków miejscowych dla zapobieżenia chorobom zakaźnym i ich rozszerzaniu się«, nadto »współdziałanie przy wszelkich w obrębie gminy przez władzę polityczną przedsięwziętych sanitarno-policyjnych oględzinach i komisjach, w szczególności zaś przy publicznem szczepieniu ospy«, wreszcie »peryodyczne składanie sprawozdań zdrowotnych władzy politycznej«.

Jak widzimy, na gminy złożono tak w »samoistnym« jak i w »poręczonym« zakresie działania bardzo znaczną część troski o zwalczanie chorób zakaźnych. Kierownictwo akcji spoczywało w rękach starostw i magistratów miast z własnym statutem (Lwowa i Krakowa), wykonanie było rzeczą gmin.

W praktyce akcja była określona całym szeregami zarządzeń ministerjalnych i namiestniczych, wywołanych zazwyczaj przez jakiś szczegółowy wypadek. Schemat walki przeciw chorobom zakaźnym budowano drogą doświadczalną. Niestety przy tej sposobności władze kierowały się nie tyle względami na szybkie opanowanie choroby zakaźnej, ile raczej względami biurokratycznymi, a głównie oszczędnością. I tak starano się poważnie o to, aby ograniczyć wyjazdy lekarzy powiatowych z powodu zwalczania chorób zakaźnych. Wedle okólnika Namiestnictwa z r. 1877, zwierzchności gminne miały donosić »o każdym pierwszym przypadku ospy rodzimej«; co do innych chorób za-

każnych starostwa miały pouczać gminy, »kiedy chorobę uważać należy za nagminną«. W r. 1878 polecono donosić także »o każdym pierwszym przypadku cholery«. Wedle okólnika z r. 1889 »jedynie na doniesienie zwierzchności gminnej lub żandarmeryi o wybuchu choroby zakaźnej wolno było delegować lekarza na miejsce dla sprawdzenia choroby; doniesienia zaś innych osób miały być zaraz przesłane zwierzchności gminnej do sprawozdania«. Tych przykładów dość, aby wykazać, jaki duch panował w sferach, kierujących akcją zwalczania chorób zakaźnych.

Do chorób zakaźnych zaliczano: ospę prawdziwą, ospę wietrzną, płonicę, dur plamisty, dławiec i błonicę, cholere azyatycką i przypadki podejrzane co do cholery, dur brzuszny, dur powrotny, zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, gorączkę połogową, wąglik, nosaciznę, wodowstręt, odrę, krztusiec, grypę, jaglicę i śluzoropotok spojówek — ogółem 18 chorób.

Rozporządzeniem z r. 1887 wprowadzono w użycie parowe aparaty dezynfekcyjne, które bardzo zwolna pojawiały się tu i owdzie, a z reguły mało przynosiły pożytku, bo brak było wyszkolonej służby dezynfektorskiej.

W r. 1890 wprowadziło Namiestnictwo galicyjskie w porozumieniu z Wydziałem krajowym szczepienie ochronne przeciw ospie krowianką i wydało normy szczepienia, którym zawdzięczamy dobry stan szczepienia w kraju i bardzo wydatny spadek liczby zachorowań i śmierci na ospę, począwszy od roku 1895.

Ustawa krajowa o urządzeniu służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich, wprowadzająca instytucję lekarzy gminnych i okręgowych, z r. 1891, zmieniona nieco w r. 1907, postanawia, że lekarz gminny i okręgowy mają »interweniować wcześniej i roztropnie w razie wybuchu jakiegokolwiek choroby zakaźnej«. Sposób tej interwencji jest szczegółowo opisany. Ustawa ta przysporzyła nam sił do walki przeciw chorobom zakaźnym przez to, że gęściej rozdzieliła lekarzy po kraju, stwarzając dla nich posady, przynoszące niezłe dochody w takich miejscowościach, gdzie poprzednio nigdy lekarza nie było. Przez to oczywiście rozpoznanie chorób zakaźnych i wydanie zarządzeń ochronnych mogło być rychlejsze, a skutek pewniejszy.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Oceny i sprawozdania.

Leczenie surowicami i szczepionkami bakteryjnymi.

Sprawozdanie poglądowe.

Podał Prym. Dr Antoni Krokiewicz.

(Ciąg dalszy).

II. Antytyreoidyna Möbiusa. Möbius w r. 1886 wypowiedział teorię, że chorobę Basedowa wywołują nadmierne wydzieliny, wytwarzane przez powiększoną tarczycę i zatrważające ustrój, wskazał też na przeciwieństwo przy chorobie Basedowa, a przy charłactwie wskutek obrzęku śluzowatego, spowodowanego przez zanik lub wyjęcie tarczycy (myxoedema, cachexia strumipriva). Ballet i Enriquez leczyli skutecznie chorych na chorobę Basedowa zapomocą surowicy psów, pozbawionych tarczycy, a Lanz zapomocą mleka kóz, pozbawionych tarczycy. Burghart ogłosił w r. 1889 wyniki leczenia chorych na chorobę Basedowa wyciągiem soli kuchennej z krwi chorej na obrzęk śluzowaty i z krwi psów, które po wyłuszczeniu tarczycy popadły w tężyczkę. W r. 1901 podaje Möbius swe wyniki leczenia chorych na chorobę Basedowa surowicą jagniąt pozbawionych tarczycy, sporządzoną w pracowni Mercka. Idea Möbiusa przodowała we wszystkich doświadczeniach, t. j. idea, że do krwi chorych, u których znajduje się powiększona tarczycza lub gdzie jej brak (czyto wskutek zaniku czy też wskutek wyłuszczenia) przedostają się ciała trujące, które się wzajemnie zobojeńniają. Enriquez i Ballet, Burghart, którzy używali krwi zwierząt mięsożernych, zapadających na tężyczkę (psów), uważali te ciała za jady. Inaczej Lanz i Möbius. Badacze ci, używając krwi zwierząt roślinożernych, t. j. kóz i jagniąt (nie ulegających tężyczce po wyłuszczeniu tarczycy) utrzymują, że u tych zwierząt po wyłuszczeniu tarczycy i po przedostaniu się odpowiednich jadów do krwi, wytwarzają się w tejże krwi ciała o cha-

rakterze antytoksyn, nie posiadające własności trujących, lecz zdolne zobojeńniać jady, krążące we krwi dotkniętych chorobą Basedowa.

Zapatorywanie Möbiusa wskazuje na istotny postęp, gdyż z jednej strony fabryczne wyrabianie odpowiedniej surowicy z krwi psów napotyka na wielkie trudności, a z drugiej strony wiadomą jest rzeczą, że wszystkie ciała antytoksynowe wprawdzie znajdują się też i w mleku, ale w słabszym o wiele zagęszczeniu, niż w surowicy krwi.

Jeśli to teoretyczne zapatorywanie Möbiusa jest słuszne, to nadmierne karmienie tarczycą musi wywołać zbiór objawów choroby Basedowa. Murray i wielu innych stwierdziło, że przy nadmiernym podawaniu przetworów tarczycy u chorych na obrzęk śluzowaty i u zdrowych wywołuje się przyspieszenie tętna, drżączkę, bóle głowy, poty, gorączkę i t. d. W najnowszych czasach Beebe wykazał to doświadczalnie i wywołał u zwierząt przez nadmierne karmienie tarczycą objawy choroby Basedowa, jak wysadzenie gałek ocznych, przyspieszoną czynność serca, drżączkę, zaburzenia żołądkowojelitowe, obfite poty, podniesienie ciepłoty ciała, znaczny nagły ubytek wagi ciała. Dowodzi to, że choroba Basedowa powstaje wskutek nadmiernego wydzielania tarczycy i że toksyny, przez to nadmierne wydzielanie wytworzone w ustroju, mogą być przez odpowiednie antytoksyny zobojeńnione i zniweczone. Te antytoksyny znajdują się w surowicy krwi zwierząt, pozbawionych tarczycy. Merck w myśl Möbiusa wyrabia tę surowicę antytoksynową, t. zw. antytyreoidynę. Wyrabia ją z krwi jagniąt, pozbawionych tarczycy i przechowuje z dodatkiem 0.5% kwasu karbolowego.

Zastosowanie surowicy Möbiusa daje korzystne wyniki lecznicze. Najlepiej podawać ją wewnątrznie (per os). Wkrótce po jej zastosowaniu zauważył Möbius mięknięcie i zmniejszenie się wola, ogólną poprawę, zwolnienie tętna, ustanie drżenia, pomniejszenie się objętości szyi. Potwierdzają to: Schultes, Rosenfeld, Jesionek, Idemans, Boerma, Beck, Dürig, Hempel i w. in. Eulenburg zaleca stopniować dawki. Poczyna 3 razy dnia od 10—15 kropli i wzmaga codziennie każdą dawkę o 5 kropli, dopóki nie dojdzie na dzień do 90—100 kropli, potem zmniejsza je w tym samym stosunku. Zwykle trzeba wyżyć 6—10 faszczek. Często mniejsze ilości wystarczają, ale wydarza się i przeciwnie. To też, jeżeli nie osiąga się zrazu skutecznego wyniku, to wskazane jest podjąć na nowo leczenie surowicą po pewnej przerwie. Niektórzy podają antytyreoidynę również skutecznie przez odbytnicę. We wszystkich przypadkach stosowania antytyreoidyny poprawia się znacznie ogólny stan zdrowia; chorzy stają się bardziej ożywieni i wracają chętnie do czynności zawodowych. Zazwyczaj wkrótce zmniejsza się u nich obwód szyi, ilość tętna i oddechów, ustępuje wysadzenie gałek ocznych, znikają poty, podnosi się waga ciała i polepsza ogólne wejrzenie. Przy użyciu antytyreoidyny niema żadnych przypadków ubocznych. Niektórzy, jak Devic i Gardère, polecają wstrzykiwania podskórne surowicy Möbiusa obok diety i zażywania wewnątrznie arsenu. Alexander zaleca antytyreoidynę w połączeniu z leczeniem kąpielowym w Naheim. Korzystne wyniki podają: Holst, Schiller, Watermann, Kopystyński, Lepine i t. d. Krecke uważa antytyreoidynę Möbiusa za środek rozpoznawczy, czy w danym przypadku przypadłości sercowe są z powodu choroby Basedowa, czy też z powodu wady organicznej serca. W przypadkach wady organicznej serca działanie surowicy zawodzi. Röhmheld i Konried zachwalają surowicę Möbiusa, jako środek leczniczy przy objawach Basedowa na tle zatrucia jodem (Jod-Base-dowa).

Nie można rozstrzygnąć, czy działanie antytyreoidyny jest przyczynowe, czy też tylko objawowe. Pewnem jest na podstawie rozległego odnośnego piśmiennictwa, iż surowica Möbiusa wpływa korzystnie na każdy z poszczególnych objawów Basedowa i że pod jej działaniem nietylko następuje wybitna poprawa podmiotowa, ale i przedmiotowa. Wolf radzi zawsze stosować surowicę Möbiusa, zanim przystąpi się do operacji. Hoffmann poleca antytyreoidynę przy zmięknieniu kości. Utrzymuje on, że również, jak przy chorobie Basedowa, tak przy zmięknieniu kości istnieje względna niedomoga nadnerczy i dlatego użycie surowicy Möbiusa z powodu zawartości skutecznego czynnika nadnerczy musi być korzystne. Podaje on początkowo co dwa dni 3 razy dziennie po 30 kropli surowicy, potem czyni przerwę kilkudniową i znów podaje surowicę, aż do ogólnej ilości 60 cm sz. Po przerwie następnie 5-dniowej ewentualnie jeszcze stosuje surowicę aż do ogólnej ilości 120 cm. Lorand stosował antytyreoidynę w cukrzycy obok wody karlsbadzkiej; Erben podawał ją stopniowo w codziennych dawkach od 5—15 kropli. Merck wyrabia surowicę Möbiusa suchą w kołaczykach (tabletkach). W każdej tabletkie znajduje się 0.5 cm sz., to jest

10 kropli surowicy; są one bez smaku i nie psują się. Podaje się je w 1. i 2. dniu 3—4 razy dnia po 1 tabletkę, w 3. i 4. dniu 3 razy po 2 tabletki, w 5. i 6. dniu 4 razy po 2 tabletki, w 7. i 8. dniu 5 razy po 2 tabletki. Po 2-dniowej przerwie, a więc 11. dnia, obniża się codziennie ilość tabletek. Jeśli wynik niezupełny, to przez dłuższy czas należy podawać mniejsze dawki, a względnie później je wzmacniać. Galli-Valerio i Rochaz radzą tylko płynną surowicę. Zachodzi pytanie, czy lepiej używać w przypadkach choroby Basedowa surowicy Möbiusa, czy też mleka kóz, pozbawionych tarczycy. Otóż mleko takich kóz jest bardzo kosztowne i zawiera mniej skutecznych istot, niż surowica Möbiusa. Edmund radzi używać surowicy Möbiusa, a wartość dyetetyczną mleka zastąpić dobrem mlekiem krowim.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Wiadomości bieżące.

Kraków. Towarzystwo lekarskie krakowskie odbyło d. 26. II. posiedzenie, na którym prof. Ciechanowski przedstawił preparaty z nabłoniaka kosmówki, a Dr Radwańska przebieg kliniczny tego przypadku, poczem doc. Dr Piasecki miał wykład: O wychowaniu fizycznym na uniwersytecie. W dyskusji przemawiali: kol. Ciechanowski, Frączkiewicz, oraz przedstawiciele Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych, prof. Dr Kielski i prof. Dr Dawidowski i Towarzystwa gimnastycznego »Sokół«, p. Bobilewicz, wreszcie prelegent.

Warszawa. Stowarzyszenie lekarzy polskich postanowiło przy nadchodzących wyborach do Rady miejskiej polecić 8 lekarzy, jako kandydatów, znających sprawy szpitalnictwa i higieny publicznej, a tym kandydatom samym pozostawić wybór listy, na której chcą kandydować. (Gaz. lek. 8). Przykład go-dzien naśladowania.

— Dr Kazimierz Zieliński został mianowany lekarzem naczelnym szpitala Przemienienia Pańskiego na Pradze.

— Prezesem Towarzystwa okulistycznego wybrany został ponownie Dr B. Gepner, wiceprzewodniczącą Dr Matusewiczówna.

— Pierwszy szpital »Białego krzyża« dla rannych żołnierzy polskich otwarto 16. b. m. (Gaz. lek. 8).

— Dur plamisty szerzy się dalej gwałtownie w Warszawie; w drugim tygodniu lutego doniesiono o 217 zachorowaniach na tę chorobę, a 28 na wszystkie inne choroby zakaźne, razem wzięte. (Gaz. lek. 8).

— Organ Warszawskiego Towarzystwa higienicznego »Zdrowie« podpisuje od Nr 1. roku bieżącego »za redaktora« prezes Towarzystwa, Dr Józef Polak.

Odpowiedzialny redaktor:

Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.

Nadesłane.

Najlepsze skutki w niezłytach żołądka i pęcherza, także przy chorobach dróg oddechowych.

Prospekty rozsyła na żądanie Brunnen-Unternehmung Krondorf bei Karlsbad lub też Generalna reprezentacja dla Galicyi i Bukowiny, Kraków, Grodzka 48. Lwów, Szpitalna 21.

DOSTAWCA KLINIK UNIW. JAGIELL. I SZPITALI KRAJOWYCH
STANISŁAW BARAN

MAGAZYN
INSTRUMENTÓW LEKARSKO-NAUKOWYCH
KRAKÓW, RYNEK GŁ. L. 7—8.

Poleca:

201 a

CHIRURGICZNE INSTRUMENTA.

MEBLE OPERACYJNE.

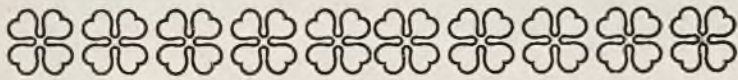
UTENSYLIA SZKLANE.

MIKROSKOPY I T. D.

Ceny dla JWP. Lekarzy
odpowiednio niższe.

!WARSTAT NAPRAW!

Ceny dla JWP. Lekarzy
odpowiednio niższe.

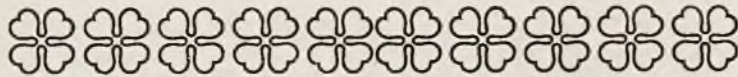
KRONIKA DENTYSTYCZNA

Miesięcznik poświęcony wszystkim gałęziom dentystyki, chorobom jamy ustnej, oraz sprawie zawodowej, wychodzi od lipca 1906

pod redakcją

Lekarza-dentysty **M. Krakowskiego.**

Redakcja i administracja: **Warszawa, ul. Rymarska 8.**

Wydawnictwo „Gazety Lekarskiej“.

Odczyty kliniczne

Serya XXI.

- Nr 1. **A. Sokołowski.** O rozpoznawaniu złośliwych nowotworów płuc i opłucnej.
- Nr 2, 3, 4. **B. Dębiński.** Znaczenie odmy piersiowej sztućznej w leczeniu gruźlicy płucnej.
- Nr 5, 6. **L. Karwacki.** O leczeniu przyezynowem duru brzuszego.
- Nr 7, 8, 9. **Doc. J. Pruszyński.** Anafilaksja. I. Określenie anafilaksji. Anafilaksja doświadczalna. II. Zjawiska kliniczne anafilaksji. Teoria anafilaksji.
- Nr 10. **Ludwik Zembrzusi.** O znieczulaniu ogólnem i miejscowem u dzieci.

Cena zeszytu pojedynczego kop. 40.

Cena seryi składającej się z 12 zeszytów rub. 4.

Nabywać można w Administracji „Gazety lekarskiej“ i we wszystkich księgarniach.

Skład główny w księgarni GEBETHNERA i WOLFFA.

L 201/19.

KONKURS

Zarząd gminy miasta Gródka Jagiellońskiego rozpisuje konkurs na posadę lekarza miejskiego w Gródku Jag. z roczną płacą 1600 koron i trzema pięcioleciaми po 200 koron oraz dodatkiem drożyznianym na czas wojny w wysokości 75% od płacy, z terminem do wnoszenia podań do 15. III. b. r. włącznie.

Do podań należy dołączyć: 247

- 1) metrykę urodzin, wykazującą nieprzekroczony 40 rok życia,
- 2) prawo obywatelstwa w Państwie Polskiem,
- 3) dyplom doktora wszech nauk lekarskich uprawniający do praktyki lekarskiej w kraju,
- 4) świadectwo z odbytej dwuletniej praktyki przy szpitalu publicznym.

Wymaganą jest dokładna znajomość obu języków krajowych w słowie i piśmie.

Porada lekarska dla miejskich urzędników i sług oraz ubogich bezpłatnie.

Posada nadana będzie na jeden rok prowizorycznie, a po upływie tego czasu w razie zadawalniającej służby może nastąpić ustalenie na tejsze.

Komisarz rządowy

Rosotowski.

Wydawnictwo dzieł lekarskich polskich im. Edw. Korczyńskiego w Krakowie.

Zgłaszający się wprost do Administracji Wydawnictwa nabywać mogą za gotówkę i za nadesłaniem 1:50 kor. na przesyłkę pocztową następujące dzieła po cenach:

- Jurasz: Laryngoskopia i choroby krtani (cena księgarska 4 kor. 50 hal.) za 1 kor.
- Widmann: Choroby serca i tętnic (3 kor. 70 h.) 1 kor.
- Obaliński: Wykłady z zakresu chorób dróg moczowych męskich (3 kor. 60 h.) 1 kor.
- Zuliński: Higiena szkolna (2 kor.) 1 kor.
- Pieniążek: Laryngoskopia, oraz choroby krtani i tchawicy wraz z uzupełnieniem (9 kor.) 2 kor.
- Smoleński: Hydroterapia (5 kor.) 2 kor.
- Harajewicz: Gimnastyczne leczenie chorób niewieścich (80 hal.) 50 hal.
- Rozprawy z zakresu medycyny praktycznej (Serya I. i II.) (12 kor.) 2 kor.
- Gluziński: Zarys ogólnej patologii i terapii gorączki (3 kor.) 1 kor.
- Pisek: Terapia chorób serca i naczyń krwionośnych. Część I. (7 kor.) 4 kor.
- Jałoworski: Podręcznik chorób żołądka i dietytyki szczególnej (12 kor.) 9 kor.
- L. Korczyński: Zarys balneoterapii i balneografii krajowej (12 kor.) 9 kor.
- Spira: Krótki zarys nauki o chorobach usznych (10 kor.) 7 kor.
- Jordan i Dobrowolski: Nauka o położnictwie 25 kor.
- Mięsowicz: Sposoby badań klinicznych. Cz. I. i II. po 12 kor.

Biuro Redakcji i Administracji: Kraków, Kopernika 15. Klinika lekarska.

Treść:

† Profesor Baranowski	str. 33	Oceny i sprawozdania	str. 35
Dr Adolf Kuhn: Stan społeczny chorób zakaźnych ostrych i metody ich zwalczania w Galicyi	str. 34	Wiadomości bieżące	str. 36
		Ogłoszenia.	

PARTIGENE

Do rozpoznawania

według Deycke-Much

i leczenia

Dostarczanie we flaszkach oryg. po 5 i 50 cm³

gruźlicy

Obszerne piśmiennictwo przez: Kalle & Co. Aktiengesellschaft, Biebrich am Rhein. 3

JODLYSIN LAOKOON

połączenie jodu z peptonem w płynie

1 cm = 20 kropel = 004 jodu

nie rozszczepia się w przewodzie pokarmowym, lecz dopiero w tkankach, wskutek czego nie sprawia zaburzeń w przewodzie pokarmowym.

Jodlysin według badań Prof. Dr Bądryńskiego jest identycznym preparatem z Jodone Robin.

Wskazania: Astma, choroby mięśnia sercowego, zapalenie stawów chron., zapalenie nerek chron. (neph. interstit.), otyłość, marskość wątroby, kiła drugo- i trzeciorzędna, reumatyzm, objawy poluet. degenerat. systemu nerwowego, zaburzenia funkcji gruczołów wewnętrznego wydzielania, zwapnienie żył.

PEPTOFERLYSIN LAOKOON

Organiczne połączenie żelaza w postaci stężonego roztworu, który w małej objętości zawiera wielką ilość odżywczej substancji żelazistej.

1 cm = 20 kropel = 001 Fe

Peptoferlysin jest preparatem identycznym z Peptonate de Fer Robin, zawiera jednak 5 razy większą ilość żelaza od ostatniego.

Wskazania: Blednica, niedokrewność, cierpienia maciczne, nerwowość, ogólne osłabienie, rekonwalescencya

SPERMIN LAOKOON

essencja i iniekcye.

Preparaty identyczne z Spermin Poehl.

Wskazania: Alkoholizm, zwapnienie żył, zapalenie stawów zniekształcające, blednica, drgawki porodowe, choroby serca, histerya, influenza, podagra, spadek sił przed i po operacyach, zapalenie płuc, uwiad. starczy, neuralgia, neurastenia, zapalenie nerek, psoriasis, choroba angielska, reumatyzm przewlekły, róża, skorbut, kiła, tabes i inne schorzenia stosu pacierzowego, gruźlica, tyfus, chroniczne i ostre zatrucia, impotencya.

MAMMID LAOKOON

pastylki à 0.3 i iniekcye.

Wskazania: Włókniki i krwotoki macicy, dolegliwe miesiączkowanie, zapalenie błony śluzowej macicy.

Fabryka chemiczna LAOKOON, Lwów.

Prospekty i wzory darmo i opłatnie.

217